

Prof. dr. hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO
Akademia Kaliska
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
w Kaliszu

Warszawa, 10 lipca 2023r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr. Jerzego UCHROŃSKIEGO

NA TEMAT:

**„ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH
W PORCIE LOTNICZYM KATOWICE W PYRZOWICACH”**

opracowanej pod kierownictwem naukowym

dr. hab. Jana RAJCHEŁA, prof. uczelni UPH

oraz promotora pomocniczego

dr Małgorzaty ŻMIGRODZKIEJ

1. KWESTIE OGÓLNE

Bezpieczeństwo stało się w ostatnich dwóch dekadach jednym z najbardziej docenianych i popularnych obszarów ludzkiej egzystencji. Ukonstytuowanie się nauk o bezpieczeństwie oraz współczesne problemy ludzkości wpłynęły na poszukiwanie różnych dróg i nurtów rozpatrywania bezpieczeństwa w wielorakich kontekstach oraz wymiarach. W tych rozpatrywaniach szczególne miejsce przypisuje się bezpieczeństwu lotniczemu a w tym bezpieczeństwu człowieka w jego różnych aspektach i konotacjach podczas pobytu w portach lotniczych.

Porty lotnicze stanowią element infrastruktury krytycznej państwa. Ich funkcjonowanie z uwagi na międzynarodowy charakter jest szczególnie ważne nie tylko z komunikacyjnego punktu widzenia, ale również z punktu widzenia obronności kraju. Oprócz celowych działań skierowanych na zakłócenie pracy lotniska, można się też spotkać z szeregiem sytuacji o charakterze kryzysowym, spowodowanych czynnikiem ludzkim oraz technicznym. W portach lotniczych wykonywana jest obsługa dwóch strumieni obiektów: statków powietrznych oraz pasażerów wraz z ich bagażami. Ele-

mentem obsługi tego ostatniego jest kontrola bezpieczeństwa. Jej celem jest wykrycie i wyeliminowanie z przewozu przedmiotów i substancji mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa statku powietrznego oraz pasażerów. Właściwe działanie portu lotniczego wymaga od zarządzającego lotniskiem zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony wykonywanych na danym lotnisku operacji lotniczych. System ochrony portu lotniczego służy przeciwdziałaniu sytuacji kryzysowej, czy też występowaniu aktów bezprawnej ingerencji.

Zarządzanie sytuacją kryzysową w lotnictwie cywilnym obejmuje linie lotnicze, kontrolę ruchu lotniczego i inne wydziały, co jest trudne do skoordynowania, skomplikowane w obsłudze i pilne w spełnieniu wymagań czasowych.

Tematyka prezentowanej dysertacji skupiona jest na współdziałaniu służb w zakresie wymiany informacji w obliczu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym.

Tytuł rozprawy jednoznacznie sugeruje charakter i podstawowe nurty poznawcze jej problematyki. Odnieść je można do trzech obszarów, odpowiadających w swych zasadniczych nurtach różnym dyscyplinom naukowym z których jedna mieści się w ścisłym obszarze zainteresowania nauk o bezpieczeństwie, druga raczej w dyscyplinie zarządzanie i jakoś trzecia zaś wyraźnie łączy się z problematyką prawną.

Problematyka wynikająca z tytułu rozprawy wskazuje też, iż Doktorant musiał sprawnie poruszać się w obszarze filozofii nauki oraz metodologii. Z jednej strony bowiem dociekania Autora koncentrują się wokół poszukiwania tożsamości ontologicznej oraz epistemologiczno-metodologicznej bezpieczeństwa w portach lotniczych jako nauki, z drugiej zaś dotyczą różnych dziedzin i dyscyplin naukowych oraz ich relacji z bezpieczeństwem w aspekcie jego wielowątkowości. Naturalnie, podjęta problematyka jest niezwykle rozległa poznawczo i wymagała szerokiego spojrzenia na kwestie bezpieczeństwa włącznie z wykorzystaniem dorobku innych nauk społecznych.

Takie ujęcie, w swej istocie interdyscyplinarne, wymagało nie tylko szerokiej, wszechstronnej wiedzy z pogranicza różnych dziedzin i dyscyplin nauki, ale także głębokiej penetracji poznawczej, wynikającej z dobrze zaplanowanych badań, szczególnie badań jakościowych. Tak dobrany obszar tematyczny wskazuje, iż Doktorant stanął przed niezwykle trudnym zadaniem w sensie metodologicznym i epistemologicznym.

Prof. dr. hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO
Akademia Kaliska
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
w Kaliszu

Warszawa, 2023r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr. Jerzego UCHROŃSKIEGO

NA TEMAT:

**„ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH
W PORCIE LOTNICZYM KATOWICE W PYRZOWICACH”**

opracowanej pod kierownictwem naukowym

dr. hab. Jana RAJCHELA, prof. uczelni UPH

oraz promotora pomocniczego

dr Małgorzaty ŻMIGRODZKIEJ

1. KWESTIE OGÓLNE

Bezpieczeństwo stało się w ostatnich dwóch dekadach jednym z najbardziej docenianych i popularnych obszarów ludzkiej egzystencji. Ukonstytuowanie się nauk o bezpieczeństwie oraz współczesne problemy ludzkości wpłynęły na poszukiwanie różnych dróg i nurtów rozpatrywania bezpieczeństwa w wielorakich kontekstach oraz wymiarach. W tych rozpatrywaniach szczególne miejsce przypisuje się bezpieczeństwu lotniczemu a w tym bezpieczeństwu człowieka w jego różnych aspektach i konotacjach podczas pobytu w portach lotniczych.

Porty lotnicze stanowią element infrastruktury krytycznej państwa. Ich funkcjonowanie z uwagi na międzynarodowy charakter jest szczególnie ważne nie tylko z komunikacyjnego punktu widzenia, ale również z punktu widzenia obronności kraju. Oprócz celowych działań skierowanych na zakłócenie pracy lotniska, można się też spotkać z szeregiem sytuacji o charakterze kryzysowym, spowodowanych czynnikiem ludzkim oraz technicznym. W portach lotniczych wykonywana jest obsługa dwóch strumieni obiektów: statków powietrznych oraz pasażerów wraz z ich bagażami. Ele-

mentem obsługi tego ostatniego jest kontrola bezpieczeństwa. Jej celem jest wykrycie i wyeliminowanie z przewozu przedmiotów i substancji mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa statku powietrznego oraz pasażerów. Właściwe działanie portu lotniczego wymaga od zarządzającego lotniskiem zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony wykonywanych na danym lotnisku operacji lotniczych. System ochrony portu lotniczego służy przeciwdziałaniu sytuacji kryzysowej, czy też występowaniu aktów bezprawnej ingerencji.

Zarządzanie sytuacją kryzysową w lotnictwie cywilnym obejmuje linie lotnicze, kontrolę ruchu lotniczego i inne wydziały, co jest trudne do skoordynowania, skomplikowane w obsłudze i pilne w spełnieniu wymagań czasowych.

Tematyka prezentowanej dysertacji skupiona jest na współdziałaniu służb w zakresie wymiany informacji w obliczu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym.

Tytuł rozprawy jednoznacznie sugeruje charakter i podstawowe nurty poznawcze jej problematyki. Odnieść je można do trzech obszarów, odpowiadających w swych zasadniczych nurtach różnym dyscyplinom naukowym z których jedna mieści się w ścisłym obszarze zainteresowania nauk o bezpieczeństwie, druga raczej w dyscyplinie zarządzanie i jakoś trzecia zaś wyraźnie łączy się z problematyką prawną.

Problematyka wynikająca z tytułu rozprawy wskazuje też, iż Doktorant musiał sprawnie poruszać się w obszarze filozofii nauki oraz metodologii. Z jednej strony bowiem dociekania Autora koncentrują się wokół poszukiwania tożsamości ontologicznej oraz epistemologiczno-metodologicznej bezpieczeństwa w portach lotniczych jako nauki, z drugiej zaś dotyczą różnych dziedzin i dyscyplin naukowych oraz ich relacji z bezpieczeństwem w aspekcie jego wielowątkowości. Naturalnie, podjęta problematyka jest niezwykle rozległa poznawczo i wymagała szerokiego spojrzenia na kwestie bezpieczeństwa włącznie z wykorzystaniem dorobku innych nauk społecznych.

Takie ujęcie, w swej istocie interdyscyplinarne, wymagało nie tylko szerokiej, wszechstronnej wiedzy z pogranicza różnych dziedzin i dyscyplin nauki, ale także głębokiej penetracji poznawczej, wynikającej z dobrze zaplanowanych badań, szczególnie badań jakościowych. Tak dobrany obszar tematyczny wskazuje, iż Doktorant stanął przed niezwykle trudnym zadaniem w sensie metodologicznym i epistemologicznym.

nym. Pierwsze wymagało nie tylko znajomości procedur i metod poznania określonej rzeczywistości społecznej (nauk społecznych), ale także ich twórczego zastosowania. Drugie zaś wskazywało na konieczność właściwej interpretacji określonych koncepcji teoretycznych.

Rozpatrywanie kwestii bezpieczeństwa lotniczego skupionego na funkcjonowaniu (ochronie i obronie) portów lotniczych we współczesnej rzeczywistości, w dotychczasowych rozważaniach było pomijane lub podejmowane jedynie częściowo.

Rozprawa doktorska opracowana przez mgr. Jerzego Uchrońskiego, pod kierownictwem naukowym dr hab. Jana Rajchela, prof. Uczelni oraz promotora pomocniczego dr. Małgorzaty Żmigrodzkiej jest zadaniem zarówno ambitnym, jak i bardzo trudnym. Podjęcie tej tematyki przez jedną osobę niewątpliwie zasługuje na słowa uznania. Determinacja Doktoranta, pod kierunkiem naukowym Pana Profesora, doprowadziła do powstania dysertacji, której temat w chwili obecnej jest bardzo istotny i zapewne z upływem lat potrzeba analizy wybranego zagadnienia będzie niezmiennie aktualna, gdyż wpływa na poprawność i sprawność bezpieczeństwa lotniczego a w niektórych sytuacjach również bezpieczeństwa międzynarodowego.

Wyrażam przekonanie, że lektura tej dysertacji nie tylko uświadomi złożoność zjawisk, ale również stanie się asumptem do realizacji zadań ukierunkowanych na rozwiązania systemowe. Te uwarunkowania dostrzega Doktorant i znalazły się one w Jego orbicie naukowego zainteresowania. Podjęcie tego typu problematyki ma zatem pełne uzasadnienie poznawcze, metodologiczne i metodyczne oraz w znacznej mierze użyteczne.

W kontekście powyższego podjęcie badań nad kwestiami bezpieczeństwa lotniczego a konkretnie na sposobach zarządzania kryzysowego w portach lotniczych należy uznać za przedsięwzięcie przekonujące oraz niezwykle interesujące poznawczo.

Jak zauważa Autor dysertacji (s. 19) „...*Proponowane ujęcie winno zapewniać lepszą koordynację służb ratowniczych na poziomie przekazywania jednolitej, precyzyjnej informacji. Końcowy efekt wdrożenia postulowanych rozwiązań zaowocuje wyeliminowaniem szumu informacyjnego oraz optymalizacją działań operacyjnych...*”.

Realizowana przez Autora rozprawa doktorska z tego obszaru badawczego ma za zadanie uzupełnić braki występujące w opracowaniach naukowych.

Wyrażam przekonanie, że lektura tej dysertacji nie tylko uświadomi złożoność zjawisk, ale również stanie się asumptem do realizacji zadań ukierunkowanych na rozwiązania systemowe. Te uwarunkowania dostrzega Doktorant i znalazły się one w Jego orbicie naukowego zainteresowania.

Generalizując, stwierdzam, że Doktorant podjął się rozwiązania niezwykle skomplikowanego, interdyscyplinarnego w swej naturze problemu badawczego. Problemu o najwyższym, przynajmniej w moim przekonaniu, stopniu trudności. Wymagało to dużej odwagi intelektualnej oraz dobrego przygotowania metodologicznego, doświadczenia a przede wszystkim dobrej znajomości literatury przedmiotu a także innych dyscyplin naukowych, do których Autor musiał się odwoływać, jeżeli chciał poszczególne problemy rozpatrzyć dogłębnie. Wstępny ogląd całości dysertacji pozwala już w tym miejscu na uznanie, iż z wszystkimi problemami Doktorant poradził sobie znakomicie.

2. OCENA METODOLOGICZNA

Przedstawiona w rozprawie problematyka badawcza posiada charakter teoretyczno-praktyczny, umiejscowiona jest w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie oraz pokrewnych dyscyplinach.

Na wartość dysertacji doktorskiej w znaczącym zakresie wpływają badania naukowe, stanowiące warstwę metodologiczną rozprawy. Przygotowanie, przeprowadzenie i interpretacja badań stanowią bowiem podstawową umiejętność pracownika nauki. Z uznaniem odnotowuję, iż mgr Jerzy Uchroński wykazał w tym obszarze wysoki poziom wiedzy i umiejętności. Wszelkie problemy związane z procedurą badań własnych dobrze wyeksponował w rozdziale pierwszym. Oprócz tego w każdym z rozdziałów dokonał szczegółowych prezentacji wyników badań oraz ich interpretacji. To, niestereotypowe podejście, znacząco wpłynęło na percepcję wywodów autorskich świadcząc jednocześnie o wysokiej swobodzie metodologicznej i poszukiwaniu nowych podejść. Uważam, iż jest to przekonujące i wielce udane podejście.

Doktorant, choć tego nie napisał, to ma świadomość, że złożone kwestie bezpieczeństwa funkcjonowania portów lotniczych a w tym ich ochrona i obrona oraz zarządzanie kryzysowe w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych wymaga podejmowania badań interdyscyplinarnych. Poznanie poszczególnych zjawisk i zdarzeń, pełna weryfikacja hipotez, a także dobór niezawodnych metod to problemy dużej wagi, często niemożliwe do rozstrzygnięcia bez badania rzeczywistego, realnego środowiska. Podejmowanie badań w takim obszarze już samo w sobie stanowi trudność najwyższej rangi. Wymaga bowiem nie tylko ogromnej wiedzy wszechstronnej, ale także nietypowych podejść metodologicznych. Wieloaspektowość zaś badanych problemów zmusza do stosowania szczególnych metod i technik badawczych. Oceniając recenzowaną pracę w tym kontekście należy uznać, że Doktorant wywiązał się z przyjętego zadania, zarówno w aspekcie metodologicznym, jak i merytorycznym.

W fazie przygotowawczej badań jednak niezbyt jednoznacznie i precyzyjnie określił przedmiot badań (s. 33), którym uczynił jakby poziom i rodzaj „(...) *będą służby i instytucje biorące udział w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych w porcie lotniczym oraz ich współdziałanie w trakcie realnych działań.* (...)”. Następnie na stronie 35 Doktorant wskazuje na istotę rozprawy doktorskiej „... *Istotą rozprawy jest więc wypracowanie modelowego rozwiązania w zakresie usprawnienia łączności pomiędzy służbami państwowymi: Policją, Służbą Graniczną, Wojskiem Polskim, Pogotowiem Ratunkowym. Wszystkie one są bowiem potencjalnymi uczestnikami potencjalnego kryzysu...*”.

Tak określony przedmiot łączy się jakby z celem badań choć go nie determinuje. Cel badań (eksploracyjny i utylitarny) został określony trafnie i przekonująco (s.35-36), który sprowadzał się do:

(...) *zidentyfikowanie obowiązujących zasad i zakresu współdziałania służb uczestniczących w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym Katowice w Pyrzowicach (...)* – **cel eksploracyjny (poznawczy);**

(...) *opracowanie planu współdziałania służb uczestniczących w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym (...)* – **cel utylitarny (praktyczny).**

Już w tym momencie staje się rzeczą oczywistą, że tak ambitny cel rozprawy Autor będzie poddawał licznym ograniczeniom, co nie zmieniało faktu, iż przedstawił do recenzji dysertację liczącą (wraz z załącznikami) 189 stron.

Poprawnie, choć niezbyt szczegółowo został sformułowany główny problem badawczy (s.11) (...) *W czym wyraża się istota współdziałania służb uczestniczących w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym oraz jakie są jej zasady, zakres i wymiar praktyczny współpracy ?(...).*

Dekompozycja problemu głównego na problemy szczegółowe (s.36) nie budzi jednak zastrzeżeń. Z uznaniem należy się odnieść do ich konstrukcji. Biorąc pod uwagę kryterium merytoryczne część problemów można zaliczyć do problemów twórczych, natomiast pozostałe do problemów optymalizacyjnych. Ze względu na charakter i zakres mają charakter diagnostyczno-wyjaśniający, wskazujący na konieczność wyjaśnienia związków między różnymi zmiennymi, a czwarty jest problemem praktycznym. Biorąc pod uwagę strukturę wszystkie problemy mają charakter dopełniający czyli złożony.

Ciekawie choć kontrowersyjnie skonstruowane są również hipotezy (zarówno główna jak i szczegółowe), które nie są, co prawda, ściśle przywiązane do problemów jednak są z nimi powiązane pośrednio. Dlatego też, podobnie jak problemy, część z nich ma charakter diagnostyczny a inne należą raczej do hipotez wyjaśniających. Wszystkie należy zaliczyć do kategorii hipotez średnich, przy zastosowaniu podziału ze względu na moc hipotez. Zawierają one niezbędne zmienne, którymi Autor dobrze operuje podczas prezentacji i analizy wyników badań mimo tego, że w rozdziale pierwszym oddzielnie ich nie wyspecyfikował. Dotyczy to również wskaźników chociaż w kolejnych rozdziałach Doktorant posługuje się nimi biegle. ***Proszę w takim razie podczas publicznej obrony o wskazanie przyjętych zmiennych i wskaźników podczas weryfikacji przyjętej hipotezy oraz wskazać które pytania z kwestionariusza wywiadu dotyczą weryfikacji poszczególnych hipotez?***

Starannie zostały przygotowane i zastosowane badania ilościowe oparte na metodach empirycznych, w którym zastosowano technikę wywiadu i technikę ankietowania. Dobór próby badawczej, przy dość specyficznym podejściu autorskim, w aspekcie ilościowym należy uznać za właściwy. Nie można mieć zastrzeżeń do kwe-

stionariusza wywiadu zaprezentowanego w załączniku. Został opracowany na bardzo dobrym poziomie. Jednakże Doktorant na stronie 43, pisze (...) *w badaniach wykorzystano również metody empiryczne takie jak metoda kwestionariusza diagnostycznego, metoda wywiadu (...).* **Proszę podczas publicznej obrony sprecyzować na czym polegało zastosowanie tych przyjętych metod i czym one różnią się od metody sondażu diagnostycznego, techniki wywiadu i narzędzia badawczego jakim jest kwestionariusz wywiadu?**

O ile nie można mieć większych uwag do metod empirycznych, to w kwestii tzw. metod teoretycznych występują pewne kontrowersje. Po pierwsze, skoro Autor wskazuje na analizę, to powinna uwzględnić fakt, iż analiza ilościowa, którą stosował, ale nie uwidoczniał w rozdziale metodologicznym, jest zawsze połączona z indukcją, a jakościowa z dedukcją. One w badaniach ilościowych, a takie były domeną procesu poznawczego Doktoranta, powinny występować raczej nierozłącznie. W badaniach jakościowych jednak występuje jedynie ta pierwsza. W tym miejscu konieczne jest zwrócenie uwagi na wnioskowanie dedukcyjne, którą Autor ujmuje dość niejasno (s.43). **Sądzę, że kwestie wnioskowania dedukcyjnego i indukcyjnego zostaną wyjaśnione podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej.**

Niezwykle wartościowe poznawczo są wyniki uzyskane przez Autora badań oraz ich analiza. Jednoznaczność predykatów pozwoliła na pełną ekspozycję zarówno określoności ilościowej, jak również jakościowej określoności przedmiotów badań.

Uważa się ponadto, iż użyte w procesie badawczym metody (teoretyczne i empiryczne), narzędzia i techniki, pomimo wielowarstwowości i interdyscyplinarności, co ściśle wiąże się z materią przedmiotu prowadzonych badań, są dobrane w miarę poprawnie (choć występują błędy w nazewnictwie wybranych metod) oraz wynikają z przyjętych schematów postępowania badawczego, chociaż, według mojej oceny, nie było potrzeby ich interpretowania w taki sposób jak to zostało zaprezentowane. O wiele wartościowsze wydają się natomiast zapisy wskazujące na umiejętności korzystania z nich przez Doktoranta, czego dowodem są np. treści dotyczące wykorzystania poszczególnych metod do interpretowania osiągniętych wyników badań, formułowanie kwestionariusza czy także doboru i charakterystyki próby badawczej realizowanej w procesie badań empirycznych, ale głównie omówienie treści tych badań. Jest to o tyle

ważne, jak się ocenia, iż Autor w całym procesie badań dostrzegła problemy dotyczące kwestii zasadności ich prowadzenia, a w konsekwencji osiągania zakładanych celów i rozwiązywanego głównego problemu badawczego.

Tak samo należałoby ocenić opis wg Autora przebiegu badań (s.40-41), który, jak się uważa, został opisany poprawnie co w konsekwencji pozwala stwierdzić, że Doktorant opanował w należyтым stopniu niezbędną wiedzę dotyczącą umiejętności prowadzenia badań naukowych (temu m.in., jak się ocenia, ma służyć rozprawa doktorska). Jednakże w opisie (s.41) pojawia się nowa metoda przyjęta Przez Autora dysertacji (...) Następnym krokiem była weryfikacja hipotez. W tym celu posłużyłem się metodą ekspercką (...). Proszę podczas publicznej obrony wyjaśnić jaka jest korelacja pomiędzy problemem badawczym, hipotezą a metodami badawczymi?

W tym miejscu należałoby jednak wspomnieć o braku, w części metodologicznej, sformułowania i przyjęcia „*założeń i ograniczeń badawczych*”, które, zdaniem recenzenta, ułatwiałyby poszukiwanie odpowiedzi na pytania dotyczące sprecyzowanych problemów szczegółowych, a dotyczących osiągnięcia celu rozprawy pod kątem np. zasięgu, czasu i głębokości prowadzonych badań, które by dodatkowo zakreśliły - w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i czasowym - charakter przeprowadzonej eksploracji poznawczej. Jest to o tyle ważne, że przedmiotem badań, jak pisze Doktorant są „... *usługi i instytucje biorące udział w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych w porcie lotniczym oraz ich współdziałanie w trakcie realnych działań. ...*” (s. 33), a więc dotyczące czasu przeszłego, teraźniejszego, ale nie potwierdzonego w założeniach metodycznych. A co z przyszłością, co z tym, co najbardziej interesuje nauki o bezpieczeństwie? Gdzie są prognozy? Toteż ubolewać należy, iż w tak przyjętym przedmiocie badań nie wskazano na teorię i praktykę, a jest to przecież rozprawa doktorska. Wydaje się to na tyle ważne, iż zajmując się bezpieczeństwem w portach lotniczych, a szczególnie problematyką współdziałania wszystkich służb biorących udział w likwidacji wszelkiego rodzaju zagrożeń, która przecież nas interesuje, o czym była już mowa, wnioski mogące wypływać z przeszłości, teraźniejszości ale wykorzystane w przyszłości (prognozowanie!), a nie czasy przeszłe (analiza i ocena), czy i współczesne (np. statystyka, diagnozowanie, itd.), o czym jest w głównym problemie badawczym „...*W czym wyraża się istota współdziałania służb uczestniczących w roz-*

wiązywaniu sytuacji kryzysowej w porcie lotniczym oraz jakie są jej zasady, zakres i wymiar praktyczny współpracy? ...” (s. 36.).

Generalnie rzecz ujmując, przyjęte przez Doktoranta założenia metodologiczne są racjonalne, zarówno w formie, jak i w treści. Struktura rozdziału metodologicznego wskazuje, że Doktorant przyjął w badaniach układ *cel - problem – hipoteza*, co nie budzi zasadniczych uwag i refleksji. W dalszej części rozważań metodologicznych Autor odnosi się do przebiegu badań i zastosowanych metod badawczych, którymi posługiwał się w ich toku.

Struktura dysertacji jest dość przejrzysta, a przeprowadzone wywody stanowią w większości logicznie powiązaną całość. Ponadto daje się zauważyć słabe uporządkowanie i wyeksponowanie wniosków końcowych w zakończeniu całej dysertacji. Dysertację cechuje przede wszystkim pragmatyzm naukowy, a treści poszczególnych fragmentów mogą być uznane jako wzajemnie powiązane w klasycznym łańcuchu przyczynowo-skutkowym. Z powyższego wynika, że Doktorant rzetelnie przestudował literaturę przedmiotu. Wykaz bibliografii jest reprezentatywny dla przedmiotu rozprawy. Przywoływane są również inne pozycje o charakterze formalnym lub instrukcyjnym/praktycznym. W pracy zawarte są także przypisy, do których Autor odwołuje się dość przejrzysto w toku prowadzonych rozważań.

Słabszą stroną recenzowanej pracy jest natomiast jej zbyt ogólna korekta redakcyjna. Dotyczy to zarówno poprawności językowej (błędy stylistyczne, redakcyjne, interpunkcyjne, itd.), ale i poprawności interpretowania i stosowania niektórych terminów, *a przede wszystkim zachodzące między nimi relacje*, które nie tylko mają „swoje” znaczenie, ale ich poprawne użycie odgrywa szczególnie ważną rolę w pracach kwalifikacyjnych. Zbyt „luźne” natomiast i, często, niezbyt poprawne ich interpretowanie i stosowanie sprawia, że omawiane problemy stają się nie w pełni zrozumiałe przez czytającego, czego zapewne nie dostrzega Autor, tym bardziej, że i on sam, często używa ich w zależności od potrzeb, tylko w nieco inny sposób interpretując. Do słabszych stron recenzowanej dysertacji zaliczam ponadto zbyt dużo treści przedstawionych informacyjnie, bez uzasadnienia ich potrzeby, które, według mojej oceny, są jak najbardziej przydatne do celów edukacyjnych, publicystycznych, ale niekoniecznie do stawiania diagnozy, a w konsekwencji i prognozy, która powinna

zostać wyrażona w trybie przypuszczającym i w czasie przyszłym (prognoza nie może być formułowana językiem dotyczącym czasu teraźniejszego i twierdzenia!).

Część metodologiczna zazwyczaj jest najbardziej dyskusyjną, a nierzadko kontrowersyjną częścią pracy. Zwykle polegam na opinii i akceptacji promotora, który reprezentuje określoną szkołę metodologiczną.

Osiągnięcia powyższe są, w moim przekonaniu, wystarczającym argumentem do pozytywnej oceny wartości metodologicznej rozprawy.

3. OCENA MERYTORYCZNA

Jak już sygnalizowałem poprawnie określony cel badań i jasno wytyczony kierunek badań sprzyjał rozwiązywaniu poszczególnych problemów. Korzystnie wpłynął też na pisarskie opracowanie i udokumentowanie wyników badań, które zaświadcza o dużym wysiłku Autora i chęci poprawnego rozwiązania zdefiniowanych problemów badawczych. Za właściwy uważam układ recenzowanej dysertacji. Jej struktura jest przejrzysta, a przeprowadzone wywody stanowią logicznie powiązaną całość. Ponadto pracę cechuje pragmatyzm naukowy, bowiem treści poszczególnych fragmentów są wzajemnie powiązane – następne wynikają z poprzednich jako wynik nakreślonego sposobu przedstawiania poszczególnych kwestii i prezentacji uzyskanych wyników badań.

Doktorant w opisie wyników badań preferuje niestandardowy styl narracji, w którym kwestie teoretyczne są jedynie sygnalizowane w poszczególnych rozdziałach przy czym analizy, precyzyjne w swej istocie, koncentrują się raczej na materiałach źródłowych, głównie o charakterze doktrynalnym. W niektórych momentach tej narracji daje się jednak zauważyć brak odwołań do kwestii czysto teoretycznych. Myślę, że Autor prawdopodobnie sądził, iż dla naukowców będą to zagadnienia oczywiste. Rozumiem Autora. Mógł jednak uwzględnić fakt, że praca może być studiowana przez osoby, które powinny mieć jasny obraz także w kwestiach czysto teoretycznych z punktu widzenia nauk o bezpieczeństwie. Powyższa uwaga ma jedynie charakter porządkujący i nie wpływa na ocenę dysertacji. Muszę jednak stwierdzić, że głębszy namysł nad kwestią istoty i zakresu bezpieczeństwa jako takiego mógłby znacząco poszerzyć refleksję epistemologiczną nad istotą podjętych badań.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe liczące 189 stron. Składa się z wykazu skrótów, wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii, wykaz rysunków, tabel i załączników. Układ zawartych w niej treści jest logiczny i spójny merytorycznie. Rozprawa jako monografia naukowa, została wydana 2023 roku przez Lotniczą Akademię Wojskową w Dęblinie.

Struktura pracy wynika dość jednoznacznie z przyjętych przez Doktoranta założeń precyzyjnie przedstawionych w rozdziale pierwszym (s.25-46). Wynika z nich znaczący nacisk, jaki położył Autor na sferę badawczą w tym przede wszystkim empiryczną, w której dominują badania ilościowe.

Układ, w którym kwestie teoretyczne zaprezentowano w dwóch rozdziałach (drugim, trzecim i czwartym), a kwestie odnoszące się do organizacji badań oraz analizy i interpretacji uzyskanych wyników wraz z autorskimi sugestiami zmian w ostatnim (piątym), może budzić pewne kontrowersje jednak w moim przekonaniu odzwierciedla całość podjętych problemów w dobrym układzie przyczynowym. Dlatego też układ pracy oceniam jako trafny i przekonujący poznawczo. W tak interdyscyplinarnym podejściu należało skupić wysiłek na zasadniczych kwestiach dotyczących problematyki bezpieczeństwa lotniczego oraz zarządzania kryzysowego w portach lotniczych. Tak też Doktorant uczynił, dowodząc znacznych zdolności analitycznych i syntetycznych. Przy takim podejściu podstawową miarą Jego dokonań są przeprowadzone badania i ich analiza oraz wynikające stąd wnioski.

Za poprawne uznaję kończenie większości rozdziałów, a nawet podrozdziałów wnioskami. Zapewne w zamiarze Autora miało to być zwieńczenie prezentacji i opisu wyników badań w danym rozdziale pracy doktorskiej. Jednakże z reguły owe wnioskowanie jest w dalszym ciągu opisem, co najwyraźniej widać oceniając zakończenie dysertacji. Dlatego też układ pracy oceniam jako trafny i przekonujący poznawczo.

W rozdziale piątym Doktorant opisuje praktyczne aspekty organizacji pracy służb w sytuacjach kryzysowych na przykładzie portu lotniczego Katowice w Pyrzowicach. W jednym z podrozdziałów opisuje analizę danych uzyskanych podczas badań empirycznych, szkoda, że nie dowiązuje uzyskanych wyników badań do konkretnych przyjętych hipotez. ***Proszę w takim razie podczas publicznej obrony uzasadnić takie***

podejście do opisu wyników badań?

W kolejnych podrozdziałach na podstawie prowadzonych badań Autor (podrozdział 5.2 i 5.3.) opisuje ocenę wpływu łączności na działania służb w portach lotniczych (s.140-163), nie budzi ona większych wątpliwości. ***Jednak proszę, wskazać podczas publicznej obrony: jak rozwiązano czwarty szczegółowy problem badawczy oraz przyjęty utylitarny cel badań?***

Analiza treści rozprawy wskazuje na to, że charakteryzuje się ona dużymi walorami poznawczymi, bowiem prezentuje wystarczający stopień ogólności, duży poziom zawartości informacyjnej, wysoki poziom ścisłości i dokładności oraz pewności epistemologicznej.

Oprócz zakończenia i wniosków spójne uzupełnienie rozprawy stanowi dobrze dobrana bibliografia i załączniki.

Z powyższego dość wyraźnie wynika pozytywny obraz wyboru przez Doktoranta podstaw teoretycznych badań i ich analizy oraz interpretacji. Generalizując można zatem określić, iż zasadnicze kwestie merytoryczne zostały ujęte dogłębnie i rozpatrzone skrupulatnie, zgodnie z przyjętą konwencją pracy. Daje się wyraźnie zauważyć, iż analizy prowadzone przez Doktoranta oraz identyfikacja zagrożeń występujących w portach lotniczych oraz służb, które powinny je usuwać w trakcie realizacji poszczególnych zadań w zarządzaniu kryzysowym portów lotniczych stały się przyczynkiem, dobrą podstawą, do opracowania właściwych wyznaczników i w konsekwencji opracowania dobrych narzędzi badawczych.

Na podstawie przedstawionych do tej pory analiz oraz wypływających z nich wniosków należy ocenić stronę merytoryczną recenzowanej rozprawy, jako prezentującą dobry poziom.

Wnioski płynące z analizy treści recenzowanej rozprawy wskazują na to, że jej Autor posiada wiedzę z zakresu teorii i badań bezpieczeństwa. Ponadto rozumie sens i istotę badań prowadzonych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Reasumując stwierdzam, iż tę część rozprawy należy ocenić jako wielce interesującą i konstruktywną w swej generalnej wymowie. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wszystkie wyodrębnione w rozdziałach problemy kończą się konstruktywnymi wnioskami, które w zdecydowanej większości są poprawnie wy-

wiedzione z badań i ciekawie konstruowane. Prowadzone analizy są przekonujące i poprawne logicznie. Pozytywnie oceniając część merytoryczną rozprawy warto podkreślić, że jest ona dobrze ułożona treściowo i napisana poprawnie, a poszczególne tezy są przekonująco uzasadnione.

4. WNIOSKI KOŃCOWE

Reasumując prezentowane dotychczas konstatacje i oceny stwierdzam, że mgr. Jerzy Uchroński wykonał dysertację doktorską na dość dobrym poziomie. Praca została napisana poprawnym, komunikatywnym językiem. Prezentowane treści są wynikiem rzetelnych danych uzyskanych w toku precyzyjnie i dokładnie, z metodologiczną szczegółowością, przeprowadzonych jakościowych i ilościowych badań naukowych. Doktorant przedstawił do oceny rozprawę o poprawnych walorach metodologicznych i merytorycznych. Udowodnił, iż ma dobrze opanowany warsztat badawczy oraz rozległą i głęboką wiedzę. Wykazał dociekliwość i skrupulatność badawczą. Jest zdolny do wnikliwych i dogłębnych ocen. Z dużą umiejętnością potrafi wnioskować i formułować nowe tezy. **To wszystko świadczy o wysokich predyspozycjach oraz dojrzałości badawczej Doktoranta.**

Biorąc pod uwagę dotychczasowe refleksje i powyższe spostrzeżenia dysertację doktorską mgr. Jerzego Uchrońskiego oceniam pozytywnie. Stwierdzam, że spełnia ona warunki ustawowe. W aspekcie powyższego wnioskuję o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

Prof. dr hab. inż. Jarosław Wolejszo

